

Week van 1 tot 7 augustus 1964

Een roman door
Abraham HANS

Nr. 7

ONZE WEKELIJKSE
AFLEVERING PRIJS 3 F

HET WOUD VAN HOUTHULST

Och, Here, wat is er toch gebeurd ! mompelde ze. O, ja, Fried is boven...

Onze Wekelijkse Aflevering

Abonnementsprijzen : p. maand : 10 F ; 3 m. : 30 F ; 6 m. : 60 F ; 9 m. : 90 F ; 12 m. : 120 F

Postchequerekening nr. 88.61

Uitgeverij : J. Hoste N. V.

Em. Jacquemainlaan 105 Brussel 1

Verantwoordelijke uitgever :

M. Stiins, Kunstlaan 20, Brussel 4

KORTE INHOUD

Martha Legem en Frans Hoornaert, uit Houthulst in West-Vlaanderen, trouwen enkele dagen vóór de eersten wereldoorlog. Frans is opgeroepen en vertrekt dadelijk na de bruiloft om zijn compagnie te vervolgen. Gust Legem, Martha's broer, meldt zich aan als vrijwilliger. Hun jongste zuster Bertha, is bevriend met een Duitser, Fried genaamd, welke zich wanneer het oorlog geworden is, in het bos verbergt. De rijke landeigenaar, Mijnheer Desmedt, een lhereshuiter, brengt Bertha's hoofd op hot met zijn geschenken en mooie woorden. Martha vertrekt met haar schoonvader en Jozef Lauwe, een dorpsgenoot, naar Aarschol, om Frans te bezoeken. De Duitsers zijn daar en plunderen de huizen en steken ze in brand na honderd en vijftig gijzelaars gefusileerd te hebben. Het drietal tracht te ontkomen zonder Frans te hebben gezien. Baron Zweder van Hooglinde vraagt van boer Legem of Bertha op het kasteel mag komen wonen als gezelschapsdame van de barones. 's Nachts klopt Fried aan Bertha's venster en verwijt haar dat ze hem niet meer bezoekt in het bos.

Ze gelukt erin Fried te laten vluchten en wordt 's anderendaags door haar moeder naar 't kasteel Hooglinde gebracht. Maar helemaal gerust is Bertha nog niet. Dokter Deblauwe is gevonden met een messteek in de schouders en Bertha heeft het mes erkend als dat van Fried. Intussen zijn Martha, boer Hoornaert en Jozef Lauwe teruggekeerd van Aarschol en vertellen hun wedervaren. Angele Debruin, de verloofde van Gust Legem, komt op een avondwandeling de eerste ulanen tegen. De Duitsers besluiten te overnachten op de hoeve van boer Debruin.

's Anderendaags worden ze aangevallen door Belgische vrijwilligers, er vallen zes doden, de anderen worden gevangen genomen. Baron en barones Zweder van Hooglinde nemen de vlucht en laten Bertha als bewaakster van 't kasteel achter. 's Avonds verrast Fried haar op haar kamer.

Vermits gij trouw onze wekelijkse Aflevering
leest, moet gij ook de Annie Hans' Korte Roman
lezen... Iedere week een nieuwe titel :

En wachten duurt zo lang...

Een volledige roman voor SLECHTS 7 FRANK

OVERAL VERKRIJGBAAR

- Bij een getrouwde man, in zijn huis, terwijl de vrouw met 't kind gevlucht is voor 't gevaar ! hernam hij. Ba, wat een slet ! En mij veinsde ze liefde !

- Alles was uit tussen ons... Gij zijt...

- Een Duitser. Zeg het maar ! En wat zijt gij ? Een lichtekooi ! Of liegt ge 't nog !

« Ik wist niet waarheen. 'k Was zo bang.

- Bang ! Daarom gingt ge naar 't bos toen het donker was.

- Ik had de dode gezien.

- Mijn landgenoot door uw soldaten vermoord.

- Gedood in de oorlog...

- Nu ja... En van die dode waart ge bang. En daarom gingt ge niet naar uw vaders thuis, maar naar dat van de smeerlap... van een getrouwde, die zijn vrouw wegstuurt om een boerenmeisje te verleiden. En gij luistert naar hem, en bedriegt mij. Ha, de dagen van uw lief, hoort ge 't ? Van uw lief... bah een getrouwde... zijn geteld. Fried wil wraak. Om u bleef ik hier.

- Dat is niet waar ! Gij zijt bij de ulanen geweest ! Ge doet dienst voor uw leger.

- O, verwijt ge mij dat ? Die diensten kon ik ook elders bewijzen, zonder hier bij de domme boeren mijn leven te wagen. Uit liefde voor u bleef ik te Steenhove en om u te beschermen als het leger komt, want ik weet het, dat er bij onze troepen veel mannen zijn, die Belgische meisjes onteren. Maar bij God, er had een u moeten aanraken ! Dan zou een Duitser tegenover een Duitser gestaan hebben. En gij, ge bedriegt mij, ge zwiert met een getrouwde rond, verlokt door zijn geld. Ba, ge verkoopt uw lijf voor goud, en voor juwelen.

- Dat is niet waar !

- Hebt ge Desmedt dan lief ?

- 'k Ging mee, omdat ik benauwd was.

- Ge liegt, ik zeg u dat ge liegt. O, gij lichtekooi, waarom zijt ge hem dan gaan opzoeken in het bos.

Bertha zweeg.

- Wat moet ik nu met u doen ? vroeg de Duitser. U vermoorden en uw lijk uit 't venster smijten. O, als Fried woedend is, durft hij alles. Ja, ik heb Deblauwe aangerand. 't Was omdat hij me niet verraden zou, en omdat ik niet van Steenhove vluchten wilde. Voor u bleef ik, leefde ik als een beest in een hol.

- Heb ik u niet geholpen, Fried ?

- Om me beter te kunnen bedriegen.

- 'k Had u toch kunnen verraden.

- Dat durfde ge niet, omdat dan ook uw schuld uitkwam. Verdedig u niet. Ge zijt een vod, de bijzit van een rijkaard. Ha, Fried durft alles. Hij durft uw lijk uit 't raam slingeren of zich ook een kogel door de kop jagen, hier in uw kamer.

- O, doe mij geen kwaad ! snikte Bertha. 'k Wist niet wat ik deed. Desmedt heeft me verlokt.

- Al lang, hé ?

- Ja...

- Toen we nog openlijk verkeerden. Van mij liept ge naar hem. En ik ezel, bleef hier voor u.

- O, vergeef het mij.

- Ik kon ook alles uitbrengen, alles... dat van Desmedt, en dat ge een Duitser helpt. Wat zou Steenhove dan zeggen ?

- O, doe het niet, doe het toch niet ! kermde het meisje in hevige angst.

- Waarom zou ik het laten ? Hebt ge mij niet schandelijk bedrogen. Fried durft alles. Drong ik hier niet binnen in 't kasteel.

- Maak me niet ongelukkig.

- Gij hebt het mij wel gedaan. Deze nacht wilde ik het op de dorpsplaats uitschreeuwen, tot ze de vensters openden en luisterden, het uitschreeuwen, het uitbulderen : de lichtekooi van Legein is bij Desmet in huis ! Er brandde een vuur in mij. Mij schuwde ge ! Ik kreeg geen schuilplaats in uw kamer... ik ben Duitser, maar bij Desmedt kondt ge een hele nacht blijven. Daar was de dochter van Legein niet te fier voor.

Bertha zat geheel verslagen. De Duitser liep de kamer op en neer.

- Wat moet ik doen ? vroeg hij telkens weer.

- O, ga heen, en vergeet me ! smeekte het meisje.

- Juist, ik weg, en dan zijt gij gerust, hé ? Geen straf voor uw ontrouw !

- Kon ik met u blijven verkeren Fried, nu 't oorlog is ?

- Ja ! 'k Zei u, dat de Duitse troepen zouden komen. Dan zullen er wel meer met ons omgaan, die nu vaderlandsliefde huichelen. Hoort ge het kanon.

Luister... En de man trok het raam open. Hoor maar, dat is ons kanon, en 't beukt Antwerpen. Niemand buiten ons heeft zulk geschut. Enige weken, enige dagen misschien en Antwerpen valt, wat ze ook zeggen en schrijven... De Duitsers laten zich door niets weerhouden. En ze komen ook hier. 'k Zei het u, en ge hadt moeten wachten. Maar ge bedroogt me al lang ! Ik had geen goud zoals Desmedt ! Wat moet ik doen ?

Dreigend stond hij weer voor haar. Hij greep haar handen en trok 't meisje ruw op, staarde dan woest in haar ogen. Hij zag er wreed uit nu.

- O, dood me niet, smeekte Bertha, die over gans haar lichaam rilde.

Ze had willen roepen om hulp, maar kon niet, of durfde niet... De Duitser duwde haar terug in de stoel. Fried had werkelijk de jongste dochter van Legein innig lief gehad. Maar hij was Duitser, en een slaaf van zijn keizer en diens militarisme. De sluwe kerel begreep nu, dat hij van Bertha partij trekken kon en hij zou 't niet nalaten.

- Luister, zei hij na een wijle, ik wil uw ongeluk niet. Maar ge zult me dienen zoals ik 't wil. Ze zoeken me, en nog ijveriger dan vroeger. Ik verduik me hier.

- Op 't kasteel. ?

- Ja op 't kasteel ! Of weigert ge ?

- Neen, neen !

- O, anders... ! Als gij in de nacht naar Desmedt gaat, kunt ge met mij ook wel onder een dak wonen. Liefde begeer ik van u niet meer. Ik betrek op de tweede verdieping een kamer. Gij zijt mijn meid, hoort ge 't, mijn meid. Ge brengt me eten en drinken en doet de boodschappen, die ik u opdraag. Neemgt ge dat aan ?

- Ja, Fried ! antwoordde Bertha deemoedig.

- Maar, ik waarschuw u, tracht me niet te verraden.

- O, neen, neen !

- Ge kunt vrij naar 't dorp gaan en ge zoudt er dus alles kunnen zeggen.

Maar Fried is sluw. En alle maatregelen zijn reeds genomen, om in dat geval openlijk kenbaar te maken, dat ge met Desmedt verkeert en de Duitser Fried geholpen hebt. En wat zoudt ge dan doen ?

Bij die gedachte reeds kromp 't meisje ineen van angst.

- Afgesproken dus ? En niet meer naar Desmedt !

« Nooit meer !

- Voor mij zijt ge verloren, maar ik gun u niet meer aan hem ook. Boven-dien, zijn dagen zijn geteld. U laat ik leven, maar de rijke schurk zal 't met zijn lijf betalen wat hij mij ontstolen heeft. Nu laat ik u hier. Denk maar eens over alles na. Ge kunt me verraden, me overleveren aan de domme boeren of wrede Boskanters maar dan zult ge zelf uw ogen uitwenen.

- O, ik zal u niet verraden, Fried. 'k Doe alles, wat ge wilt. Maar maak mij niet ongelukkig.

- 't Licht aan u zelf. Breng mij morgen om acht uur 't ontbijt.

De Duitser verliet de kamer en begaf zich een verdieping hoger.

- O, Here God, wat ben ik nu, jammerde Bertha.

In een vlaag van woeste wanhoop wierp ze zich gekleed op bed. Ze drukte haar gelaat in 't kussen, om haar hartstochtelijke snikken te smoren. Er is een verrader op de parochie. Die woorden folterden haar... Lichtekooi, slet ! Had Fried geen gelijk ? Ge verkoopt uw lichaam voor goud. Verdeed ze haar eer niet, om meesteres te worden daar waar ze de wettige vrouw verjoeg ?

Eensklaps zag ze 't beeld van de bleke, treurende Martha, die als een do-lende rondzwierf. Dat was de liefde van een reine vrouw voor haar man. En moeder en vader. De dochter van Doornhage, de bijzit van een landeigenaar en de verraadster van 't dorp.

- Och, Here, ben ik dat waarlijk ? vroeg 't meisje zich af. Hoe kon ik 't doen. En wat zouden ze allen zeggen, als ze 't wisten, haar ouders, Martha en Frans, Gust en Angèle... andere vriendinnen en kennissen.

En ze was geheel in de macht van een Duitser, die ze nu vreesde, omdat hij zo wreed kon zijn, een man die niet aarzelde Deblauwe neer te steken of op de zoekende burgers te vuren. Hem moest ze dienen en slaafs gehoorzamen, verraad plegend tegen haar land, tegen haar eigen broer, en zwager, soldaten van 't kleine leger, dat zo heldhaftig om de vrijheid kampte. En zo lag de onge-lukkige daar, tot over 't woud het morgenrood van de nieuwe dag gleed.

Van Antwerpen dreunde nog steeds het kanon.

ONDER ZIJN DWANG

De volgende morgen werd Bertha weer gewekt door het stampen op de vloer. Haar hoofd bonsde... haar gedachten waren verward.

- Och, Here, wat is er toch gebeurd ! mompelde ze. O, ja. Fried is boven...

Plots herinnerde ze zich alles...

- O, die wreedaard ! Hij wilde me vermoorden. Wat moet ik toch doen ? Ik ben geheel in zijn macht. Wat moet ik doen ? Zo is het geen leven.

Eensklaps werd de deur opengeworpen. Fried stond daar. Bertha trok de dekens hoger op.

- Wel, nog zo verlegen ! hoonde de Duitser. Voor Desmedt waart ge 't niet, hé ? Hebt ge mijn geklop niet gehoord ?

- Ja, ik kan niet opstaan.
- Al veinzerij. De juffrouw zou willen blijven liggen. Dat kan niet. Ge zijt in mijn dienst.

- O, ik ben ziek.

- 'k Wil 't niet, dat ge ziek zijt !

Met een nijldige snak rukte de brutale kerel het meisje uit 't bed.

- Wees niet zo beschaamd voor mij. Bij die andere waart ge heel de nacht.
'k Zal u leren opstaan. Binnen tien minuten moet ge gekleed boven komen.
Goed begrepen, hé ? Maak mij niet kwaad.

- Fried, heb toch deernis ! smeekte ze.

- Die naam niet. Uw meester staat voor u. Ge weet, wat ik gezegd heb, en ik verwacht u. Als ge Desmedt's slet kunt zijn, moogt ge wel mijn meid wezen.

De Duitser liet Bertha alleen. Met bevende handen greep deze haar klederen. Ze duizelde en moest steun zoeken aan 't ledekant. Toch spande ze alle krachten in en besteeg wankelend de trap naar de tweede verdieping.

- Ha, ziet ge wel, als ge maar wilt, dat ge kunt ! merkte de Duitser treiterend op. Nu rap mijn ontbijt : koffie, brood, hesp. Ik heb weinig geduld.

Het meisje bediende de dwingeland.

- Nu gaat ge naar 't dorp, horen wat ze vertellen, hernam Fried. Ge brengt gazetten mee. En geen fratsen onderweg. 'k Heb gisteren medelijden getoond.
'k Had het recht om u te vermoorden. Maar ik wil u sparen. Desmedt echter moet er aan.

Bertha verliet het kasteel.

- Ge ziet zo bleek, merkte de portier op. Zijt ge niet wel ?

- O, ja... ik mankeer niets...

- De baron vraagt toch nog al veel van u. Zo alleen in 't kasteel.

- En gij ?

- Nu ja... Maar alleen in die grote zalen... Wat nieuws zou er zijn. Er is deze nacht weer fel geschoten, hé ?

- Ik heb geslapen.

- Ik niet veel. 'k Sta hier voor dat kasteel en een mens weet toch niet, wat er al gebeuren zal.

- Ik ga eens rap naar 't dorp.

- Doe maar. Tot straks.

- O, hij moest het eens weten, waarom ik zo bleek zie, dacht Bertha.

En weer mijmerde ze over haar toestand. Kon ze maar naar huis vluchten. De hoeve, die ze geminacht had, lokte haar nu zo sterk. O, verlost te zijn van de wreedaard. Maar ze kon niet, ze was aan hem geketend. Indien hij eens sprak... of schreef !... Een verrader op de parochie. Bertha nam de binnenpaadjes om niemand te ontmoeten. En toch moest ze mensen uithoren, om het nieuws te vernemen en spionnendienst te verrichten.

- Maar 'k zal hem leugens vertellen, mompelde ze. O, kon ik hem schrik aanjagen, zodat hij vlucht.

Op het dorp zag ze de burgemeester.

- Wel zo, nog altijd op 't kasteel ? vroeg boer Vermeulen. En niet benauwd ?

- Waarvoor ?

- Kind, 't gaat niet goed bij Antwerpen... De gazetten schrijven wel, dat de foten stand houden, maar ze maken ons wat wijs.

- Wat dan ?
- Och, de Duitser is te sterk. En hij heeft geschut, waaraan 't onze niet raken kan. 'k Weet het van een soldaat. Veel jongens van de klas van veertien moeten al van rond Antwerpen vertrekken. We staan er slecht voor. Blijft gij op 't kasteel ?
- 'k Moet wel.
- Moeten, moeten... De baron spreekt gemakkelijk. Die is de pijp uit. Nu, ieder zijn goesting.
- En Vermeulen begaf zich naar 't gemeentehuis.
- Ja, ik moet, ik moet ! mompelde Bertha. Maar niemand weet waarom.
- 'k Beef al, als de burgemeester mij aanspreekt.
- Ze slenterde wat rond. Dan belde ze bij Desmedt aan. De landeigenaar deed zelf open.
- Tiens, gij ! zei hij verwonderd. Kom binnen ! Ge durft.
- De mensen kunnen maar denken, dat 't een boodschap is voor vader...
- Pas op die vervloekte veldwachter met zijn neus als een hazewind. Ik zou liever naar 't kasteel komen.
- Ge weet wat ik gezegd heb.
- Nog zo ongenadig ?
- 'k Meen het, Desmedt, ik kom om de gazetten.
- Ge dient mijnheer de baron wel trouw... Maar er zijn geen bladen aangekomen. De post ligt stil.
- Is de toestand dan zo slecht ?
- Niemand weet het zeker.
- Vlucht gij niet ?
- 'k Zal eens afloeren wat er gebeurt. En gij ?
- Ik blijft op 't kasteel.
- Zijt ge gek ? Bertha, ga met mij mee.
- Nu mag ik wel vragen of gij gek zijt. Ge gaat toch naar uw vrouw.
- Neen. En dat weet ge ook wel beter.
- Waar dan ?
- 't Kan me niet schelen, maar niet naar Angèle. Laten we samen een plan overleggen. 't Is toch oorlog. We kunnen elkander ergens ontmoeten...
- Zwijg daarover. Mijn ouders verlaten ? Maar 'k spreek er niet verder van.
- Ge ziet zo bleek... Scheelt er u iets ?
- Neen, neen...
- Toe, laat mij eens naar 't kasteel komen.
- Desmedt, ik verbied het u ! zei Bertha heftig.
- Maar waarom zo hard ?
- Ge begrijpt dat zelf... Ik moet nu heen.
- En geen kusje zelfs...
- 'k Ben niet in de stemming.
- Het meisje vertrok bruusk. Ze keerde dadelijk naar het slot terug. Het kasteel stond daar eenzaam en Bertha voelde dat ze daar haar ondergang vond...
- Aan het hek wachtte Angèle Debruin op haar.
- Wat komt die me weer lastig vallen ! mompelde Bertha.
- Ze veinsde echter vriendschap en zei op luchtige toon :
- Gij hier ?...

- Ja... Zeg, ik heb een briefje van Gust gehad. Een soldaat bracht het. Gust zal vandaag in de statie van Torhout passeren. Zijn troep moet naar Frankrijk. Ik ga er heen. Gaat ge mee ?
- Neen, ik ben te moe... Ik heb geen goesting en 't is zo ver ook.
- Kom, zo ver is 't niet. En goed weer. We gaan samen.
- Neen, ik heb geen goesting...
- 't Is toch uw broer...
- Hij zal liever u alleen zien...
- Neen, want ik ga het bij u thuis zeggen, zoals Gust vroeg. En uw ouders zullen hem voorzeker willen zien...
- Vader kan niet weg met zijn voet. Maar ja, ga het zeggen.
- Dus ge verandert niet van gedacht...

Bertha liet zich niet overhalen. Ze kon het Gust's verloofde toch niet zeggen, dat Fried haar diensten nodig had, en ze spionneren moest voor een Duitser, dat ze niet vrij meer was.

Angèle ging dus heen en Bertha begaf zich naar boven.

- O, ge ziet er al beter uit, spotte de man. Een morgenwandeling doet zo goed. En waar zijn de gazetten ?

- Er zijn er geen aangekomen. De post ligt stil.
- Liegt ge niet ?
- 't Is de zuivere waarheid...
- Nu, dat is een goed teken, als de post stil ligt. Alles valt stil, wat niet Duits is.

Fried keek haar vlak in de ogen en 't meisje gevoelde zich als een gevangene onder die blik.

- En nu het nieuws ?
- Er is geen

Nog staarde hij Bertha aan en greep haar dan ruw bij de arm.

- Wordt ge ook als meid ontrouw ? vroeg hij nijdig. Eerst als lief, nu als meid. Ik wil het nieuws weten.
- Ze zeggen wel, dat 't niet goed gaat te Antwerpen, maar niemand weet het zeker. Ik moet u toch geen babbelarij vertellen, niet waar ?
- En wat kwam dat meisje doen ?
- Angèle Debruin ?

- De naam doet er niets toe. Komaan, verzin geen leugens ! Zeg alles ! Bertha vertelde de waarheid.

- Maar dat is juist belangrijk nieuws, hernam Fried opgewonden, zeer belangrijk nieuws. Ge moest dat uit uw eigen begrijpen. Luister ge gaat wel naar Torhout. En ge hoort uw broer uit. Hij kan vertellen hoe het te Antwerpen gaat! Wacht, ik zal een lijstje van vragen opmaken en ge zult me die allemaal beantwoorden. En ge kunt een brief te Torhout posten ook ! Wel, wel, 't treft goed samen.

- De post gaat immers niet meer

- Verduiveld ! Nu ja, dan vind ik er wel iets anders op. Zet u daar of kleed u vast aan. En denk aan mijn wapens. Ik kan u breken, Bertha Legein, vergeet het niet !

Bertha besloot eerst naar huis te gaan. Misschien trof ze daar Angèle nog aan. Als ze zich nu alleen naar Torhout begaf, moest haar gedrag al zeer zonderling schijnen; het meisje gevoelde vrees voor verdenking, juist omdat ze zich schuldig wist. Toen ze Doornhage zag, schoot haar gemoed vol. Daar was ze gelukkig geweest, en dat geluk had ze door haar zucht naar een hogere stand, naar dijkdom en pracht, verstoord. En wat was ze nu ? Kon niet de geringste veehoeder haar zijn afkeer in 't gelaat uitschreeuwen.

Bertha drong de tranen terug en beheerste zich. Men moest haar onrust en angst niet zien. Toen ze de keuken binnentrad, riep Legein, die zich juist geschoren had :

- Ha, ge kent de weg toch nog. Ik dacht, dat ge te fier waart om nog bij ons te komen.

- Maar vader !

- Ja, ja, ge hebt hoge streken. Ge wilt zelfs uw broeder niet ontmoeten. Is Gust u ook al te min ? Hij moest zeker voor de mademoiselle van het kasteel officier of generaal zijn. Ik kan haast niet op mijn voet staan, maar Deblau-e kan morgen tempeesten zo veel hij wil, ik trek naar Torhout. M'n jongen zo dichtbij zijn, en ik thuis blijven zeker.

- Ik ga ook mee, vader, sprak Bertha stil.

- En met Angèle wildet ge niet...!

- Dat was een eerste gedachte...

- Ha, ge hebt toch ook ingezien hoe lelijk het zou geweest zijn, moest ge thuis blijven. 't Kan de laatste keer zijn, dat ge uw broer ontmoet.

Bertha gevoelde zich ellendig... Vader moest het eens weten, dat ze niet om Gust naar Torhout ging, maar Fried, een Duitser er haar heen dreef.

Ja, haar broer kon vallen... En juist daarom schaamde ze zich hem te ontmoeten, want ze werkte tegen hem en 't dapper Belgisch leger.

- Wel, dat doet me nu toch plezier ! riep vrouw Legein, die uit haar slaapkamer kwam. Ze had zich gekleed en stond daar in 't beste gewaad, met de gouden oorslingers en de zware broche aan, zoals ze vroeger naar 't tuinfeest te Ieperen, de ommegang van Rozebeke of de Bloedprocessie te Brugge trok.

- Ik ga mee naar Torhout, zei haar dochter.

- O, 'k wist het wel, dat ge niet thuis blijven kondt. Martha gaat ook mee, 't arme kind. Maar wat ziet ge bleek. Zijt ge niet wel ?

- Ja, heel wel moeder !

- Vindt ge 't ook niet, vader ? hernam de boerin bezorgd.

- Bah, ze heeft misschien van die witte bucht op haar gelaat gewreven, lijk de barones deed ! Als ge ook op een kasteel woont, hé ?

- Dat is vader weer...

- Is Martha haast gereed ? We vertrekken seffens ! zei de boer.

- Ik zal eens gaan... Ze hoopt nog nieuws van Frans te horen ! 't Is toch een triestige tijd !

Vrouw Legein ging even weg en keerde met haar oudste dochter terug.

Martha was bleek en vermagerd, en de mensen, die beweerden, dat « 't verdriet in haar ogen zwom » overdreven niet.

Ze groette haar zuster vriendelijk en zei :

- 't Is niet schoon, dat ik nooit eens naar Hooglinde kom, maar 'k heb geen goesting.

- En 't zou haar toch zo'n deugd doen, verzekerde de boerin. Ze dwaalt hier altijd als een geest rond. En er kan toch nog goed nieuws van Frans komen...

- Maar ja! riep ook Legein. Niet alles te zwart inzien! Er blijven nu veel families zonder nieuws van hun soldaten. De jongens hebben ook wel wat anders te doen dan naar een vergelegen postbureel te lopen. De een of andere dag zal Frans wel gezond en kloek voor ons staan.

- O, God kon dat waar zijn! En bijna smekend als in een gebed klonk Martha's stem bij die verzuchting.

De meester van Doornhage hinkte pijnlijk naar buiten.

- Niet te haastig! vermaande zijn vrouw.

- 'k Ben niet haastig... En heel die verwenste poot mag afvallen, als ik mijn jongen maar zie!

't Gerij reed de boomgaard af en de straatweg op. Wat verder wachtte Angèle Debruin.

- Tiens, Bertha is er toch! riep ze oprecht blij.

- Ja, we zullen wat nauw zitten, maar de soldaten zien al meer af, en al was mijn « Bruine » niet goed genoeg voor 't leger, trekken kan hij als de beste en nog wel lopen ook! Vooruit, ge gaat naar uw jonge baas!

Men reed langs hoefjes en hutjes, langs 't nog vredige land van Vlaanderen, dat weldra het toneel van gruwelijke drama's worden moest. De bomen, struiken en hagen kregen reeds tinten van de herfst, maar schenen na de helle zomerkleuren er nog te schoner om.

Angèle srak blijmoedig met de ouders van Gust, want Martha zat in droevig gepeins en ook Bertha scheen afgetrokken. Niemand vermoedde dan ook, hoe hevig de jongste dochter van Legein gefolterd werd. Wat drukte de schuld nu zwaar op haar. Nooit had ze 't ellendige van haar rol zo sterk gevoeld als juist thans, nu ze getuige was van de liefde harer ouders, zich nog inniger uitend, juist omdat hun zoon als soldaat een onzekere toekomst vol gevaar tegemoet ging. En zij huichelde liefde voor haar broeder, om haar verraderswerk te kunnen verrichten!

Na een rit van een uur bereikte 't gezelschap Torhout, het stille stadje, dat alleen eens even door ulanen opgeschrikt was. Legein spande uit en vroeg of er nog geen trein met soldaten aangekomen was.

De mensen wisten niets van een trein af. Ze begaven zich dan in 't gebouw zelf. Een ambtenaar zei, dat hij niets zeggen kon en toch niets zeggen mocht ook.

- Ziet ge ons misschien voor spionnen aan? riep Legein nijdig.

- Neen, neen, maar militaire zaken moeten geheim blijven!

- Ouders zouden dus hun zoon niet mogen zien! En misschien voor de laatste keer. En ik weet, dat hij komt.

- Wel, wacht dan!

En weer gevoelde Bertha haar grote schuld, want ja, die ambtenaar handelde verstandig door voorzichtig te zijn. Bij dit groepje Vlaamse mensen was er een, die voor de vijand luisteren kwam.

- Wel, we hebben de tijd en we wachten! besloot Legein. We wachten al is het tot morgenavond. Dillen is een goede waker. Ja, dikwijls komen die treinen in de nacht.

- Maar dan zullen we hier toch buiten moeten, meende zijn vrouw.

- Dan ga ik tegen de palissade zitten... Ha, mijn jongen, als gij hier passeert, zo naar me uitzien en me niet vinden... En als we dan later eens slecht nieuws kregen zou ik dan niet ziek worden van zelfverwijt en wroeging. Het ware een onvergeeflijke doodzonde voort te gaan. Gust heeft 't onmogelijke gedaan om het ons nog rap te laten weten dat hij hier passeeren gaat... en wij zouden geen beetje geduld hebben! En als die vent met zijn rode klak op, me nog eens wat zegt van spionnen, sla ik hem op zijn kaak, dat zijn hoofd ronddraait! Alsof een vader eigen vlees en bloed verraden zou!

't Was Bertha of men een mes in haar reeds gewond hart omkeerde.

De mensen bleven in de wachtkamer zitten. Na een poosje deed moeder haar korf open, want... buitenlieden gaan nooit op reis zonder voedsel mee te nemen en ze hebben gelijk ook. Als er een trein binnenreed, een losse lokomotief aanstoomde, sprong Legein recht en strompelde hij naar de deur, om door het glas te kijken.

Maar eensklaps ontstond een groot gedrang.

- Soldaten, soldaten! klonk het...

Een trein stoomde binnen... Uit alle ramen staken hoofden... Men zong en riep. De mensen snelden toe met brood, vlees, hesp, kaas, vruchten, tabak...

- We moeten er ook zijn, zei Legein... Ha, ze laten de deur gesloten... Kom, al buiten!

Een stuk pallisade was al verbroken. Men kon het volk niet bedwingen.

- Daar is Gust! riep Angèle...

De soldaat was al uit de trein gesprongen... Opgewonden begroette hij allen... 't Was een roerend weerzien... Moeder weende... en dan lachte ze weer. Vader was ook zeer aangedaan. Martha vroeg naar nieuws van Frans, maar Gust wist niets...

Een uur later reed de familie terug... Bertha en Angèle moesten een eind voor de hoeve uitstappen.

- Kom thuis slapen! drong de boer tot zijn dochter aan. Wat wilt ge nu op dat eindelijk kasteel doen! 't Zal toch niet weglopen.

- Vader, 't is mijn post!

- Ge moet 't weten, tot het mij toch zal vervelen. De baron zei me, dat ik niet bang zijn moest voor die Bochen, ehwel, hij moet ze dan ook niet vrezen! Angèle, de complimenten thuis! Bertha, slaap wel, en arrangeer daar de zaken en kom dan naar Doornhage.

- Als ge u niet wel gevoelt, blijf er dan zeker niet, vermzande moeder. Ge ziet er ziek uit.

De twee meisjes stapten heen. Angèle sprak over haar verloofde. Bertha was blij, toen ze haar verlaten kon. Eindelijk was ze alleen... O, 't was een gruwelijke reis geweest! Nu moest ze de troepen, waartoe haar broeder behoorde, verraden.

- Ik kan niet, o God, ik kan niet! kermde ze. Wat is mijn leven nog waard!

Ze bleef aan de grote waterput van een weide staan.

- Ik ga me nog versmoren ! snikte ze. Ware de dood niet 't beste... O, 'k ben zo laag en laf, een slet, een spionne, een verraadster !

't Water lag daar stil... 't Beloofde rust, 't einde van al deze folteringen, van de pijnbank, waarop Fried haar telkens weer neersnakte... 'k Kon zo toch niet blijven duren ! Ze ging er immers dood onder... Telkens opgejaagd worden, als een beest ! 't Moet eens uitkomen.

En wat kon 't haar nog schelen, als ze uit de put opgehaald en op 't kerkhof begraven werd. Bertha kromde zich als in hevige pijn. Eensklaps zag ze het beeld van haar moeder. O, die goede moeder ! Ze had al zo veel verdriet om Martha en Gust... En nu dit nog ! Als men 't haar zeggen kwam, dat Bertha verdrongen was...

- Neen... 'k durf niet, o 'k durf niet ! kloeg 't meisje.

En ze dacht aan de hel met haar vlammen, waarover de pastoor zo dreigend sprak. Maar haar leven was reeds een hel.

- Neen, 'k durf toch niet !... En Bertha vluchtte gejaagd heen en bleef pas aan de poort van Hooglinde staan, om adem te scheppen. Wat later trad ze binnen. Even sprak ze met de portier. Duizelig stapte ze naar boven.

- Zo, eindelijk terug ? vroeg Fried. Waar hebt ge zo lang gezeten ?

- Te Torhout...

- Dan hebt ge wel veel nieuws !

- Geen ! De trein is niet gekomen ! Eensklaps nam Bertha zich voor niets te vertellen.

- Is de trein niet gekomen ? herhaalde de man spottend. Dat is jammer voor het lief van uw broer, of is die al zo trouw als gij misschien ? Ge ziet er moe uit...

- O, 'k zal nog neervallen !

- Nu, ga dan maar slapen. Goede nacht !

Bertha verbaasde zich over zijn vriendelijkheid.

- Ge kent de voorwaarden, zei de Duitser nog. Uw kamerdeur niet sluiten. Ik moet u elk ogenblik van de dag of de nacht kunnen roepen ! Ga nu maar !

Het meisje ontkleedde zich zelfs niet. Ze wierp zich dadelijk te bed. Plots schrok Bertha wakker. Iemand drukte een hand op haar mond.

- Ik ben het, Fried, fluisterde de dwingeland. Niet roepen of tieren...

- O, wat ben ik nat ! zei het meisje.

- Ja, ge slaapt zo vast, dat ik maar een kan water over u uitgegoten heb. Fried laat zich niet bedriegen. Hij ziet het als iemand liegt. 'k Wilde u wat rust gunnen. Ge hebt nu vier uur geslapen. 't Is midden in de nacht en we zijn hier alleen. Nu kan ik u de kleren van 't lijf rukken en zo op straat jagen ! En bij God, ik zal het doen, als ge me niet onmiddellijk de waarheid zegt. Wat hebt ge te Torhout gezien.

En 't duurde niet lang of de Duitser wist alles.

- Luister nu goed, zei hij dan. Ge laat me door een zijdeur buiten. Ik blijf twee of drie dagen weg. Ge leidt uw gewoon leven, maar konkel niet tegen mij. Ik zal alles weten, wat hier gebeurd is, en wee, zo ge me kwaad maakt. Sta op... en wacht een ogenblik op de gang.

Even later keerde de Duitser terug, gehuld in de rokken en de kapmantel, die Bertha hem in 't bos bezorgd had.

- 'k Zal nu uw nieuws gaan vertellen, waar 't bekend moet zijn, zei hij. Ik behandel u dus genadig, want ik kon er u wel heenzenden. Denk aan mijn vermaning ! En leid me nu buiten.

- Toch twee dagen alleen ! mompelde Bertha, toen de Duitser verdwenen was. Eerst slapen en dan nadenken. Zo kan 't niet blijven duren.

Ze huiverde in haar natte kleding en verschoonde zich haastig. Afgemat naar geest en lichaam liet ze zich dan op 't bed van de barones vallen, in de rijk bemeubelde kamer, welke haar echter nu zo vreselijk toescheen.

EEN BENAUWDE NACHT

- Vrouwtje, dat verdomd kanon wil maar niet zwijgen, hé ? zei Jozef Lauwe tot een vrouw, die diep in haar mantel gehuld was. 't Is zeker om het niet te horen, dat ge de kap omhoog draagt ! 'k Zou ook mijn wintermuts willen aandoen, om de oorlappen neer te trekken.

De knecht van Desmedt kwam van Lichtervelde.

- Ja, 'k haast me, want er kunnen altijd ulanen rondzwerven, hernam hij. Die duivels doen lijk de uilen, en vliegen liefst 's avonds en 's nachts uit. Maar ge zegt niet weer...

De vrouw maakte een gebaar dat ze doof was.

- Wel, dat is tegenwoordig nog 't beste ! beweerde Lauwe. We vernemen toch maar alleen slecht nieuws. Er zijn Fransen langs Torhout gereden, en ze moesten naar Antwerpen. Maar ze bleven rond Gent hangen en borstelen nu daar. Zo de Duitsers naderen ! Maar ik kan dat alles zo wel aan die boom vertellen ! Wie mag dat wijveke dan wel zijn ! zei hij bij zichzelf. Ik ken de meeste mensen van de parochie, uitgezonderd toch een hoop kwezels, die ik liever van heel ver zie dan van dichtbij.

De vrouw hield het hoofd afgewend, maar Jozef staarde haar in 't gelaat.

- Mijn ziele Gods, 't is een vent ! riep hij uit.

- Verraad me niet ! klonk het eensklaps en Fried, want hij was de vermoede, hield Lauwe een revolver onder de neus.

De jonge man sprong verschrikt achteruit.

- Fried ! riep hij.

- Ja... Maar ge ziet, dat ik nu meester ben. Ik kan u neerschieten ! 'k Zal het niet doen, want ik haat u niet ! Toch zou ik om mijn leven te redden voor niets terugdeinzen. Zie ! Ik ga 't bos in ! Moei u niet met mij, Lauwe !

De Duitser vervolgde zijn weg en in de dreef zette hij 't op een lopen.

- Wel, moet ik nu lachen of schreeuwen ? mompelde Jozef. Die vervloekte Duitser doet spionage. En ik sta daar als van de hand Gods geslagen tegenover hem. Hem achterna lopen ? Wat kan ik doen ? Mijn vuist is maar een slecht wapen tegen zijn revolver. 'k Ga het toch aan Dezutter vertellen.

Lauwe trok recht naar de dorpsplaats. Hij trof de veldwachter thuis aan.

- Sjampetter, zei hij, 'k heb Fried gezien.

- Zijt ge zot ?

- 'k Peinsde 't eerst ook, dat ik stapelgek geworden was, maar neen toch, 'k heb ze alle vijf goed bijeen.

- Fried gezien !

- Zo waar als ik u zie. Verkleed als een wijf, met een kapmantel aan. 't Was aan 't bos... niet ver van Lootens weide. En 'k had al een minuut of vijf tegen de schoelie gesproken. Hij gebaarde zijn eigen doof. 'k Keek dan eens in z'n gezicht, maar hij stak een revolver tegen het mijne. Zo, wat kon ik anders doen, dan hem laten. Hij trok 't bos in.

- 't Gaf een jaar van mijn leven, als ik hem vangen kon.

- Pas op voor hem. Anders zou hij wel eens al de jaren van uw leven kunnen pakken.

- Verkleed als vrouw. Hij heeft helpers. Dat is toch laf van eigen volk. En daar staat de doodstraf op.

- Wisten we maar wie.

- En ik ben hier alleen.

- En mijn meester ?

- Die blagaaimaker !

- Kommandant. Zie, ik wilde dat hij Fried eens tegen kwam.

- 'k Zal de soldaten en gendarmen verwittigen. Er zijn nu soldaten te Ieperen toegekomen ook. De vluchtelingen zijn uit de kazernes weg. Maar 't is een blind zoeken achter zo'n sluwe loeder. Verkleed als vrouw. Ge moet dus niet vragen of hij spionneert. 'k Zal naar Ieperen telefoneren... Ik vrees toch, dat we al gauw de streek vol Duitsers hebben. De Fransen zijn bij Melle op de sloebers gestuit.

Ik dacht het al, dat 't kanon dichterbij klinkt. Misschien lopen de Duitsers daar in de val.

- Ja, ja, in de val. Al schone woorden. Nu is het, dat er 30.000 Fransen te Beverlo zitten, dan weer liggen er 100.000 bij de Kemmelberg. Maar ik zie toch wel, dat de Duitsers overal vorderen.

- Ja, te Diksmuide verwachten ze 8.000 Belgische soldaten. 'k Ben er deze noen geweest.

- Van waar komen die soldaten ?

- Van Antwerpen.

- Wat betekent dat nu ?

- Dat 't leger terugtrekt. Nu zeggen ze, dat Engelsen hun plaats innemen. Enfin, wie leeft zal 't zien. Ik ga telefoneren. 'k Zou toch willen dat Fried eerst nog zijn loon kreeg. Die smeerlap. Eerst hier rustig wonen en nu ons verraden.

Intussen was de Duitser veilig door een zijpoortje op Hooglinde aangekomen.

- Rap terug hé ? zei hij tot Bertha. Ge hadt me liever niet weer gezien. Och meisje, 'k Zal al gauw vrank en vrij op straat lopen. Antwerpen valt. De Belgen trekken al af. En uw Franse mariniers vechten bij Gent, de sukkelaars. De Duitsers gaan waar ze willen. Konden ze Fried maar vangen. Maar straks buigen ze voor Fried. Straks hebben ze Fried nodig. Mijn tijd komt wel.

De kerel wreef zich in de handen.

- Niet bij Desmedt geweest ? vroeg hij.

- Neen.

- Zó... Wel, ik heb over hem gedacht. Morgenavond moet hij sterven.

- O, Fried toch !

- Geen naam meer, hé. Morgen boet hij met 't leven voor zijn daad. Hij

heeft me mijn verloofde ontnomen. Dat vergeef ik hem nooit. Morgenavond zult ge hem hier lokken.

- O, ik kan niet, ik kan niet, jammerde Bertha.

- Ik wil het. Morgenavond spreekt ge hem van liefde. En hij komt hier, om te genieten en loopt recht onder mijn dolk of revolver. Mein Gott, welk een wraak. Die wil ik hebben. Ja, 'k heb er over nagedacht en zo moet het gebeuren.

- Niet in 't kasteel.

- Wel in 't kasteel. Geen haan, die er naar kraait. En ban bind ik een touw aan zijn voeten en samen sleuren we hem in de nacht naar 't bos. Daar laten we hem liggen. Dan hebben de ulanen 't gedaan.

Bertha kromp ineen van ontzetting.

- Ga nu slapen, gebood Fried. Ik wil alleen zijn en wijn drinken. Ja, drinken op de dood van uw lief en op de overwinning van de Duitsers. Slaap goed en rust uit, want morgen wacht u een zware taak. Hoor 't kanon. Weer al dichterbij. 'k Zal 't raam openzetten en er lang naar luisteren. Die onnozele Belgen, om oorlog tegen ons te willen voeren. We zullen 't hun inpeperen.

't Werd voor het meisje een vreselijke nacht. Fried zou zijn plan doorvoeren. O, nu kon ze 't al geloven, wat ze van Duitse wreedheden vertelden. Fried ook toonde zich een dwingeland, die vermaak zocht in de misdaad. En wat moest ze doen ? Desmedt hier lokken en hem leiden in de klauw van zijn beul.

- O, 'k kan niet, 'k kan niet.

't Werd Bertha te eng in de kamer. Ze stond op en opende 't raam. Dof beukte 't geschut. Over het park en 't Houthulster bos lag plechtige stilte... Beneden 't meisje grijsde de diepte...

O, als ze zich vallen liet, dan was 't alles uit. Ze boog zich voorover... Eén beweging en 't was gedaan. Ze kon morgen niet gehoorzamen en weigerde ze, dan kwam de ontdekking van haar verraad en de straf. Dan moest ze ook sterven. Verraders werden neergeschoten. 't Was immers oorlog.

Dieper boog ze zich. Toe, een beweging maar. Op 't hoofd zou ze neerstuiken... Moeder. Maar zou moeder nog niet meer lijden, als haar dochter door gendarmen weggebracht werd. Een die eigen bloed verried. Een ogenblik durf... Ze kon de ogen sluiten... 't Duizelde toch al in haar hoofd... Morgen Desmedt hier lokken, hem zien vermoorden... En dan een touw aan zijn voet... en naar 't bos sleuren. O, heilige Maria... dit eiste hij van haar. Dan liever sterven... Eén beweging en 't was uit. God zou 't haar vergeven. Ze deed het als een boete voor haar schuld. Ze was arm en ellendig, verlaten en eenzaam. Ze had diep berouw over haar kwaad...

God zou haar barmhartig en genadig zijn. Ernstig wilde ze een akte van Berouw verwekken... Hoe was dat ook. De woorden warrelden door haar bonzend hoofd... Een «Onze Vader» dan maar. «Vergeef ons onze schulden». Neen, zo begon het niet... «Leid ons niet in bekoring». Maar dit was te laat. Ze had bekoring gezocht. Ze had 't kwaad bemind en verging er nu in... Een beweging maar. Boete doen... Eensklaps werd Bertha achteruit gerukt en op de vloer geslingerd.

- 'k Heb u gezegd, dat ge moest slapen ! zei Fried met doffe stem. Ziet ge uit, of uw lief niet komt. Morgenavond komt hij.

- O, Fried, doe 't niet. Ge vermoordt me. Om de liefde Gods heb deernis. Wanhopig omklemde ze zijn knieën...
- Doe het niet ! herhaalde ze snikkend. 'k Vraag 't niet uit liefde voor hem. Maar 't is een moord... en zo wreed.
- Wat deedt ge aan dat venster ? Ik zag u van boven.
- Ik weet het niet ! 'k Moet lucht hebben...
- Ga te bed !
- Ik kan niet slapen. Zeg eerst dat ge 't niet meent. Bij de wonden van Christus... doe het niet.
- Zwijs met die vrome woorden. Ge hebt me bedrogen !
- Ja... maar vermoord hem niet... hier toch niet... bij mij niet !
- Om u bleef ik te Steenhove. Om u alleen... en gij deedt dat... gij leeft met een getrouwde. Ik was een Duitser.
- Ik hielp u toch.
- Uit deernis. Ik wil geen deernis. Een Duitser veracht deernis. Die wil meester zijn.
- Ge vroegt toch om medelijden...
- Zwijs. Ik vroeg trouw, maar die kendet gij niet. Ga nu te bed... We zullen morgen nader spreken...
- Ge zult het niet doen.
- Mein Gott... weet ik het, wat ik zal doen. Slaap nu. Dat venster moet dicht blijven.

De Duitser was toch geschrokken, want hij had de wanhopige bedoeling van het geterroriseerde meisje begrepen. Uit zijn raam had hij haar beweging gezien. Zo ver wilde hij het niet laten komen.

- Denk er aan, dat ik u bespied, waarschuwde hij nog. Ik kan toch niet slapen. Hoor, mijn landgenoten strijden en overwinnen.

Bertha legde zich weer neer... Ze werd kalmer nu. Fried zou misschien van gedachten veranderen. Toch bleef de slaap ver en met verlichting zag 't meisje de nieuwe morgen dagen. Ze bleef nog liggen, tot Fried haar riep, en zorgde dan voor zijn ontbijt.

- Ga naar 't dorp ! gebod de man. 'k Wil weten welk nieuws er is. En pas op uw woorden. Als ik ontevreden ben, gaat Desmedt er hier zeker en vast aan. Nu weet ik nog niet, wat ik zal doen

Bertha vertrok.

- Desmedt moet vluchten, mompelde ze. 'k Zal het hem zeggen. Er mag van komen wat er wil.

Op de plaats heerste er weer beroering. Lauwe's verhaal over de vermomde Fried deed de ronde... Voorbij de kerk ontmoette Legeins jongste dochter eensklaps Desmedt, en, denkend aan Fried's gruwelijke bedreiging, gevoelde ze medelijden met hem.

- Wel zo, de barones houdt er van elke dag haar morgenwandeling te doen, zei de landeigenaar schertsend. Weet ge 't al, dat Fried hier rondspookt ?
- Ja...

- Lauwe heeft hem ontmoet. Ge moogt wel oppassen in uw eenzaam kasteel.
- Waarom ?...